

ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը

**ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐ ՌՈՒԲԵՆ ԱՎԱԳՅԱՆԻ, ՆՐԱԶԻԿ ՆԱԿՈՒՋԱՆՅԱՆԻ, ՆՐԱԶՅԱ
ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԻ, ԱՐԱՅԻԿ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ԲԱԺՆԵՏԻՐԱ-
ԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՆԱՅԱՍԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆ-
ՔԻ 56, 57 ԵՎ 58-ՐԴ ՆՈՂՎԱԾՆԵՐԻ՝ ՆԱՅԱՍԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱ-
ՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 հուլիսի 2010թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարոյությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի
(զեկուցող), Մ. Թովուզյանի, Վ. Նովիաննիսյանի, Ն. Նազարյանի, Վ. Պողոսյանի,
մասնակցությամբ՝

դիմողների ներկայացուցիչ Դ. Թումասյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի պաշտո-
նական ներկայացուցիչ՝ ՆՏ Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական Դ. Մելքոնյանի,
համաձայն ՆՏ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի
1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 եւ
69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացիներ Ռուբեն
Ավագյանի, Նրաչիկ Նակոբջանյանի, Նրաչյա Ավերիսյանի, Արայիկ Ավերիսյանի դի-
մումի հիման վրա՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» Նայասարանի Նանրա-
պետության օրենքի 56, 57 եւ 58-րդ հոդվածների՝ Նայասարանի Նանրապետության Սահ-
մանադրությանը համապարասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացիներ Ռ. Ավագյանի, Ն. Նակոբջանյանի,
Ն. Ավերիսյանի, Ա. Ավերիսյանի՝ 04.03.2010թ. ՆՏ սահմանադրական դատարան
մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պապասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հեղափոխելով օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասպանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքն ընդունվել է ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից 2001 թվականի սեպտեմբերի 25-ին, Նայասպանի Նանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2001 թվականի հոկտեմբերի 27-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2001 թվականի դեկտեմբերի 6-ից:

Օրենքի վիճարկվող՝ «Ընկերության բաժնետոմսերի համախմբումը (կոնսոլիդացիա) եւ բաժանումը» վերաբառությամբ 56-րդ հոդվածը սահմանում է.

«1. Ընկերությունն իրավունք ունի ժողովի որոշմամբ համախմբել (կոնսոլիդացնել) փեղաբաշխված բաժնետոմսերը, որի արդյունքում Ընկերության երկու կամ ավելի բաժնետոմսերը փոխարկվում են նույն փեսակի (դասի) մեկ նոր բաժնետոմսի: Այդ դեպքում կանոնադրության մեջ կատարվում են Ընկերության փեղաբաշխված եւ հայտարարված բաժնետոմսերի քանակի եւ անվանական արժեքի համապատասխան փոփոխություններ:

Նամախմբման (կոնսոլիդացման) հետեւանքով կոպորակային բաժնետոմսեր առաջանալու դեպքում վերջիններս ենթակա են հետգնման Ընկերության կողմից դրանց՝ սույն օրենքի 59-րդ հոդվածով սահմանված կարգով հաշվարկված շուկայական արժեքով:

2. Ընկերությունն իրավունք ունի ժողովի որոշմամբ բաժանել փեղաբաշխված բաժնետոմսերը, որի արդյունքում Ընկերության փեղաբաշխված մեկ բաժնետոմսը փոխարկվում է նույն փեսակի (դասի) երկու կամ ավելի բաժնետոմսերի: Այդ դեպքում կանոնադրության մեջ կատարվում են Ընկերության փեղաբաշխված եւ հայտարարված բաժնետոմսերի քանակի եւ անվանական արժեքի համապատասխան փոփոխություններ»:

Օրենքի 57 եւ 58-րդ հոդվածները սահմանում են բաժնետերերի պահանջով բաժնետոմսերի հետգնման եւ պահանջի իրավունքի իրականացման կարգը:

2. Գործի դատավարական նախապարմությունը հանգում է հետեւյալին: Դիմողները հանդիսանում են «Երեւանի Արարապ կոնյակի-գինու-օղու կոմբինատ» ԲԲԸ-ի բաժնետերեր: Ընկերության բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողովում 12.10.2008թ. ընդունված որոշումով համախմբվել են ընկերության 8000 ՆՏ դրամ

անվանական արժեքով հասարակ անվանական ոչ փաստաթղթային բաժնետոմսերը, հաստատվել է համախմբման, բաժնետոմսերի փոխարկման եւ հեղուկման կարգը, ինչպես նաեւ հաստատվել են ընկերության կանոնադրության փոփոխությունները:

Դիմողներն ընկերության ընդհանուր ժողովի 12.10.2008թ. վերոհիշյալ որոշումը բողոքարկել են Երեւանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների ընդհանուր իրավասության դատարան: Վերջինիս 06.05.2009թ. վճռով նշված որոշումն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ հայցը մերժվել է: Նշված վճիռը դիմողների կողմից բողոքարկվել է ՆՏ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան, որի՝ 02.09.2009թ. որոշմամբ վերաքննիչ բողոքը եւս մերժվել է: ՆՏ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 04.11.2009թ. որոշմամբ դիմողների վճռաբեկ բողոքը վերադարձրել է:

3. Ըստ դիմողների՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի 56, 57 եւ 58-րդ հոդվածները հակասում են ՆՏ Սահմանադրության 1-ին, 3-րդ, 6-րդ, 8-րդ հոդվածներին, 31-րդ հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի եւ 43-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջներին:

Դիմողների պնդմամբ՝ ընկերության բաժնետոմսերի համախմբման արդյունքում առաջացող կտրորակային բաժնետոմսերի՝ ընկերության կողմից պարտադիր հեղուկման արդյունքում իրենք «...առանց դատական կարգի գրկվել են բաժնետոմսերի նկատմամբ իրենց սեփականության իրավունքից», մինչդեռ ըստ ՆՏ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ անձը սեփականությունից կարող է գրկվել միայն դատական կարգով: Դիմողները պնդում են, որ վիճարկվող հոդվածները «նախատեսում են այնպիսի ընթացակարգեր, որոնց կիրառմամբ բաժնետիրական ընկերությունում առավել մեծ մաս ունեցող բաժնետերերը ընկերության բաժնետոմսերի համախմբման (կոնսոլիդացման), բաժնետոմսերի փոխարկման եւ հեղուկման միջոցով՝ իրենց հայեցողությամբ միակողմանի, առանց դատարան դիմելու, կարող են գրկել փոքր բաժնեմաս ունեցող բաժնետերերին իրենց բաժնետոմսերից»:

4. Պարասխանողն առարկելով դիմողի փաստարկների դեմ՝ առաջին հերթին մատնանշում է բաժնետոմսերի համախմբմամբ հեղապնդվող նպատակները: Ըստ պարասխանողի՝ խնդրո առարկա գործընթացը համարվում է հսկիչ փաթեթների ձեռավորման մեխանիզմներից մեկը, ինչն իր հերթին իրականացվում է բաժնետիրական ընկերության կառավարման եւ գործունեության արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով: Բացի դրանից, ցածր անվանական արժեք ունեցող մեծ քանակությամբ բաժնետոմսերն զգալիորեն դժվարացնում են ռեեստրի վարման աշխատանքները:

Ըստ պապասխանողի, քանի որ բաժնետիրական ընկերության կողմից իրականացվող ձեռնարկատիրական գործունեության ընթացքում բախվում են փարաբնույթ շահեր, «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի հիմնական նպատակներից մեկը բախվող օրինական շահերի հավասարակշռումն է: Օրենքի վերլուծության արդյունքում պապասխանողը գտնում է, որ բաժնետոմսերի համախմբման մասին որոշումն ընդունվում է բոլոր բաժնետերերի մասնակցությամբ՝ ընդհանուր ժողովում, եւ միավաճ է ընկերության՝ իր առջեւ դրված խնդիրների արդյունավետ իրագործմանը: Վիճակվող իրավակարգավորումը սահմանելիս օրենսդիրն առաջնորդվել է անհատի եւ հասարակության շահերի հավասարակշռման սկզբունքով, մասնավորապես՝ փեդաբաշխված բաժնետոմսերը համախմբելու հնարավորությունը դիտարկելով որպես առանձին դեպքերում արդյունավետ փոփոխական գործունեության իրականացումն ապահովող կենսական պայման, միաժամանակ նախատեսելով համախմբման հերեւանքով կոորդակային բաժնետոմսեր առաջանալու դեպքում դրանք հետ գնելու ընկերության պարտականությունը, բաժնետոմսերի սեփականատերերի նախապատվության իրավունքը, վերջիններիս կողմից բաժնետոմսերի հեփգնման գնի որոշման հնարավորությունը:

5. Դիմումի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ, նախ՝ դիմումը որեւէ հիմնավորում չի բովանդակում «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի 57 եւ 58-րդ հոդվածներում ամրագրված որեւէ նորմի սահմանադրականության վերաբերյալ: Երկրորդ՝ այդ հոդվածների նորմերը չեն կիրառվել եւ չէին կարող կիրառվել դիմողների նկատմամբ, քանի որ կանոնակարգում են կոորդակային բաժնետոմսերի հեփգնման հետ կապված իրավահարաբերություններից էապես փարբերվող իրավահարաբերություններ՝ երբ բաժնետոմսերի հեփգնման նախաձեռնությունը հենց հեփգնվող բաժնետոմսերի սեփականատիրոջն է: Ուստի «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 32 եւ 60-րդ հոդվածների հիմքերով՝ գործի վարույթն այդ հոդվածների մասով ենթակա է կարճման:

6. Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 8 եւ 33.1-րդ հոդվածներին համապատասխան՝ փոփոխական հարաբերությունների կանոնակարգման հիմքում, ի թիվս այլոց, ընկած են փոփոխական գործունեության ազատության եւ ազատ փոփոխական մրցակցության սահմանադրական սկզբունքները: Տնփոխական գործունեության ազատությունը նշանակում է իրավաբանորեն երաշխավորված հնարավորություն՝ ազատորեն օգտագործելու սեփական ընդունակություններն ու գույքն օրենքով չար-

գելված փնտրեսական գործունեության համար, այն է՝ իրականացնել ձեռնարկափրական գործունեություն: Վերջինս հանդես է գալիս որպես փնտրեսավարող սուբյեկտի ինքնություն, իր ռիսկով ու օրենքով սահմանված կարգով իրականացվող գործունեություն, որի հիմնական նպատակը գույք օգտագործելուց, ապրանքներ վաճառելուց, աշխատանքներ կատարելուց կամ ծառայություններ մատուցելուց շահույթ ստանալն է:

Ձեռնարկափրական գործունեություն կարող է իրականացվել օրենքով սահմանված՝ փարբեր կազմակերպափրավական ձևերի շրջանակներում: Ազատ շուկայական փնտրեսական հարաբերությունների պայմաններում բաժնետիրական ընկերության կազմակերպափրավական ձևը խոշոր ձեռնարկափրական գործունեություն իրականացնելու առավել բարդ, բայց արդյունավետ եղանակն է:

Բաժնետիրական ընկերությունը որպես ձեռնարկափրական գործունեության արդյունքում հավելյալ գույքային միջոցներ (շահութաբաժիններ) ստանալու մտադրությամբ միավորված անձանց կազմակերպություն ունի ոչ միայն առանձին բաժնետերերի մասնավոր շահերի հավասարակշռման, այլև **ընդհանուր կորպորատիվ շահերի ապահովման խնդիր**: Հակառակ դեպքում ընկերության կառավարումը կդառնա անարդյունավետ, իսկ դա հետագա անդրադարձ կունենա հենց նույն բաժնետերերի սեփականության իրավունքի իրականացման արդյունավետության վրա:

Բաժնետիրական ընկերության ձեռնարկափրական գործունեության ազատությունը, ի թիվս այլոց, ներառում է իր հայեցողությամբ բաժնետոմսեր թողարկելու եւ փրեդաբաշխելու, այդ բաժնետոմսերի անվանական արժեքը որոշելու, իր կանոնադրական կապիտալը նվազեցնելու կամ ավելացնելու, բաժնետոմսերի անվանական արժեքը նվազեցնելու կամ մեծացնելու ազատությունը: Բաժնետոմսերի անվանական արժեքի փոփոխությունը կարող է կատարվել ինչպես կանոնադրական կապիտալի ավելացմամբ, այնպես էլ առանց կանոնադրական կապիտալի չափի փոփոխության:

7. Բաժնետոմսերի համախմբումը երկու եւ ավելի բաժնետոմսերի փոխարկումն է ավելի մեծ անվանական արժեք ունեցող նույն տեսակի բաժնետոմսերի՝ առանց բաժնետիրական ընկերության կանոնադրական կապիտալի չափի փոփոխության: Որպես կանոն, բաժնետոմսերի համախմբում իրականացվում է, ի թիվս այլոց, մանր բաժնետերերի թվաքանակի կրճատման, հավանական ներդրողին հնարավորինս փոքր քանակով արժեթղթերի փաթեթ առաջարկելու նպատակով: Բաժնետոմսերի համախմբումը փնտրեսապես արդարացված գործընթաց է, որը կազմում է բաժնետիրական ընկե-

րության՝ որպես ձեռնարկատիրական գործունեության սուբյեկտի, Կրկնապատկան ազատության դրսևորումներից մեկը:

Ձեռնարկատիրական գործունեության ոլորտում ընդունված նշված գործընթացի օբյեկտիվ է անխուսափելի արդյունքն է կոտորակային բաժնետոմսերի առաջացումը: Սակայն նման բաժնետոմսերի առկայությունը նպատակահարմար չէ ինչպես արժեթղթերի շուկայի կայունության ապահովման նկատառումներից ելնելով, այնպես էլ բաժնետիրական ընկերության արդյունավետ կառավարման փասանկյունից:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ գործնականում որպես կոտորակային բաժնետոմսերի գոյությունը բացառելու միջոց է ընդունված կոտորակային բաժնետոմսերի պարտադիր հեղափոխման ինստիտուտը: Այդ ինստիտուտն ամրագրված է մի շարք եվրոպական պետությունների օրենսդրություններում (Աեհասարան, Չեխիայի Նանրապետություն, Գերմանիայի Դաշնային Նանրապետություն եւ այլն): Փորձ է արվում՝ որպես կոտորակային բաժնետոմսերի գոյության վիճակը հաղթահարող միջոց կիրառել նաև կամավոր հեղափոխման ինստիտուտը, որը, սակայն, փակուղային վիճակ ստեղծելու վրանգ է պարունակում եւ լայն փարածում չունի:

Նաշվի առնելով, որ կոտորակային բաժնետոմսերի պարտադիր հեղափոխման ինստիտուտը հանդիսանում է Կրկնապատկան արդարացված գործընթաց, ինչպես նաև նկատի ունենալով խնդրո առարկայի վերաբերյալ միջազգային փորձը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ բաժնետերերի մեծամասնության որոշմամբ կոտորակային բաժնետոմսերի օրենքով նախատեսված պարտադիր հեղափոխման ինստիտուտն ինքնին իրավաչափ է: Սակայն հիմնական խնդիրն այն է, թե Կրկնապատկան նման ինստիտուտի առկայության պայմաններում ինչպես են երաշխավորվում ու պաշտպանվում փոքրամասնության իրավունքներն ու օրինական շահերը:

8. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի վիճարկվող 56-րդ հոդվածն ամրագրում է ընկերության՝ Կրկնապատկան բաժնետոմսերը համախմբելու իրավունքը, եւ նախատեսելով այդ գործընթացի արդյունքում կոտորակային բաժնետոմսերի առաջացման հնարավորությունը, որպես այդ բաժնետոմսերի առկայությունը բացառող միջոց՝ ամրագրում է դրանց պարտադիր հեղափոխման՝ միջազգային պրակտիկայում կիրառելի ինստիտուտը:

Կոտորակային բաժնետոմսերի հեղափոխման բովանդակությունը հանգում է նրան, որ այդ գործընթացում մարվում են բաժնետերերի մոտ առաջացած կոտորակային բաժնետոմսերը եւ բաժնետիրական ընկերության մոտ ծագում է այդ բաժնետոմսերի դիմաց համապատասխան փոխհատուցում վճարելու պարտականություն:

Նաշվի առնելով, որ դիմողներն ըստ էության վիճարկվող ինստիտուտը դիտարկում են որպես սեփականությունից զրկում՝ առանց սեփականությունից դատարկան կարգով զրկելու սահմանադրական պահանջի ապահովման, սահմանադրական դատարանը անհրաժեշտ է համարում վիճարկվող նորմի սահմանադրականության հարցի որոշման նպատակով նախ բացահայտել «սեփականությունից զրկում» հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությունն ու հիմնական բաղադրարարները եւ այդ համարեքստում պարզել, թե արդյո՞ք բաժնեպատկերի համախմբման արդյունքում օբյեկտիվորեն ձեւավորվող կտրորակային բաժնեպատկերի պարտադիր հեղուկումը հավասարազոր եւ համարժեք է սեփականությունից զրկելուն:

ՆՏ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածը նախատեսում է **սեփականության իրավունքի իրականացման սահմանափակման** միմյանցից տարանջատվող չորս հանգամանք.

ա) սեփականության իրավունքի իրականացման սահմանափակում՝ շրջակա միջավայրին վնաս պատճառելու, այլ անձանց, հանրության եւ պետության իրավունքներն ու օրինական շահերը խախտելու արգելքով (31-րդ հոդվ. 1-ին մասի երկրորդ նախադասություն),

բ) սեփականագրկում (31-րդ հոդվ. 2-րդ մաս),

գ) սեփականության հարկադիր օտարում հասարակության եւ պետության կարիքների համար (31-րդ հոդվ. 3-րդ մաս),

դ) հողի սեփականության իրավունքի սահմանափակում՝ օտարերկրյա քաղաքացիների եւ քաղաքացիություն չունեցող անձանց համար:

Ինչպես հետևում է նշված ա) ենթակետի բովանդակությունից, սեփականության իրավունքի իրականացումը սահմանադիրը կաշկանդում է որոշակի հանրային արժեքներ պահպանելու պահանջով: Դրանք են. շրջակա միջավայրը, **այլ անձանց**, հանրության եւ պետության իրավունքները եւ օրինական շահերը: Նման մտքեցումը կոչված է ապահովելու սեփականատիրոջ եւ այլոց իրավունքների ու հանրային շահերի միջեւ ողջամիտ հավասարակշռություն՝ գույքի նկատմամբ անձի սեփականության իրավունքի իրականացումը ճանաչելով երաշխավորված, սակայն ոչ բացարձակ: Վերջինս առավել եւս վերաբերում է այն դեպքերին, երբ խոսքը ձեռնարկատիրական (տնտեսական) գործունեությամբ համախմբված անձանց մասին է: Դա, ինչպես շեշտել է ՆՏ սահմանադրական դատարանն իր 2006թ. ապրիլի 18-ի ՄԴՈ-630 որոշման մեջ, ոչ միայն իր բնույթով իրավունքի սահմանափակման առանձնահատուկ ինստիտուտ է, այլև անխուսափելիորեն նշանակում է, որ առկա է

իրավաչափ նպատակի եւ սեփականության իրավունքի համադրման անհրաժեշտություն:

Միաժամանակ, Սահմանադրությամբ նախատեսված այդ նույն իրավաչափ նպատակի համար կոնկրետ օբյեկտի նկատմամբ **սեփականության իրավունքի սահմանափակում կարող է իրականացվել միայն անհրաժեշտ փոխհատուցման դեպքում, որը կերաշխավորի սեփականության իրավունքի ապահովման շարունակականությունը:** Իրավակարգավորման գլխավոր խնդիրը, ինչպես վկայում է նաև միջազգային փորձը, համարժեք փոխհատուցման ապահովումն ու այդ շարունակականության երաշխավորումն է:

ՆՏ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասն ամրագրում է սեփականության անձեռնմխելիության դարական երաշխիքը: Այդ դրույթում օգտագործված՝ «սեփականությունից զրկում» հասկացությունը սահմանադրաիրավական հարաբերությունների ոլորտում ունի ինքնավար բովանդակություն: «Սեփականությունից զրկում» հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությանը սահմանադրական դատարանն անդրադարձել է նշված ՄԴՈ-630 որոշման մեջ, որում առանձնացնելով սեփականության իրավունքը սահմանափակելու՝ Սահմանադրությամբ թույլատրվող դեպքերը, սեփականությունից զրկումը բնութագրել է որպես պարասխանաբնույթից բխող հարկադիր գործողություն: Նաշվի առնելով նաև այդ բնութագրումը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սեփականությունից զրկելու ինստիտուտին բնորոշ են հետևյալ հիմնական պարպադիր փարրերը.

- սեփականությունից զրկելու դեպքում Կեղի է ունենում սեփականաբիրոջ կամքին եւ համաձայնությանը հակառակ Կվյալ գույքի նկատմամբ իր սեփականության իրավունքի **անհատույց դադարեցում,**

- սեփականությունից զրկումը կիրառվում է որպես պարասխանաբնույթից միջոց,

- սեփականությունից զրկելու դեպքում Կեղի է ունենում Կվյալ գույքի նկատմամբ սեփականաբիրոջ ունեցած՝ Կիրապեպման, Կնօրինման եւ օգտագործման իրավագորությունների միաժամանակյա եւ լիակատար դադարում՝ **առանց շարունակականության երաշխավորման:**

Նիմք ընդունելով «սեփականությունից զրկում» հասկացության վերոհիշյալ սահմանադրաիրավական բովանդակությունը եւ հաշվի առնելով, որ կոպորակային բաժնեպոմսերի **պարպադիր հեպգնման պարագայում** դրանց սեփականաբիրոջն օրենքով սահմանված կարգով վճարվում է բաժնեպոմսի շուկայական արժեքը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ կոպորակային բաժնեպոմսի հեպգնմամբ

սեփականությունից զրկում Կրկի չի ունենում, եւ, հետեւաբար, Կրկի իրավահարաբերությունների նկատմամբ ՏՏ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված՝ սեփականության անձեռնմխելիության դափական երաշխիքը նույնաբովանդակ ձեւով կիրառելի չէ:

9. Բաժնեփրական ընկերությունների բնույթն այնպիսին է, որ ընկերության գործունեության շրջանակներում բախվում են բաժնեպետերի եւ ընկերության կառավարման մարմինների շահերը, բաժնեպետերի փարբեր խմբերի շահերը: Վերջինս առավել ցայտուն դրսեւորվում է խոշոր եւ մանր բաժնեպետերի հարաբերություններում: Խոշոր բաժնեպետերը հանդիսանում են ընկերության ռազմավարական ներդրողները, որոնք հնարավորություն ունեն կանխորոշելու ընկերության որոշումները: Նրանց հիմնական շահը կայանում է նրանում, որ նրանք ձգտում են ընկերության գործունեությունից ձեռք բերել որոշակի արդյունքներ՝ անհրաժեշտ կառավարչական որոշումներ ընդունելու միջոցով: Մանր բաժնեպետերը ներդրող է, ով չունի ընկերության որոշումները կանխորոշելու, ընկերության գործունեության վրա ազդելու հնարավորություն: Մանր բաժնեփրոջ հիմնական շահը կայանում է նրանում, որ ձգտում է հասնել բաժնեփրոջներում իր ներդրած միջոցների որոշակի շահութաբերության:

Իրավական պետության կողմից ազատ Կրկի սահմանադրության կարգավորումը, ի թիվս այլոց, պետք է նպատակ հետապնդի ապահովելու արդարացի հավասարակշռություն Կրկի սահմանադրության մասնակիցների, Կրկի դեպքում՝ բաժնեփրական ընկերության խոշոր եւ մանր բաժնեպետերի շահերի միջև: Այս նպատակն օրենսդրից պահանջում է նախապես պաշտպանության այնպիսի մեխանիզմ, որը կապահովի իրավական երաշխիքներ՝ բաժնեփրոջների համախմբման գործընթացում խոշոր բաժնեպետերի կողմից կամայականության դրսեւորումների դեմ:

«Բաժնեփրական ընկերությունների մասին» ՏՏ օրենքի վերլուծությունը վկայում է, որ այս առնչությամբ օրենսդրական կարգավորումը հիմնականում նպատակաուղղվել է սպեղծելու համապատասխան իրավական երաշխիքներ՝ ինչպես համախմբման որոշման կայացման գործընթացում, այնպես էլ վերջինիս նկատմամբ դափական վերահսկողության առումով:

Մասնավորապես, օրենքի 68-րդ հոդվածի համաձայն՝ ընդհանուր ժողովը բաժնեփրոջների համախմբման վերաբերյալ որոշումն ընդունում է միայն ընկերության խորհրդի ներկայացմամբ: Նարկ է նկատել, որ բացի նշված որոշումից, խորհրդի ներկայացմամբ կայացվում են սահմանափակ թվով այնպիսի կարեւոր որոշումներ, ինչպիսին է, օրինակ, ընկերության վերակազմակերպման մասին որոշումը:

Օրենքի 71-րդ հոդվածը մանրամասն կանոնակարգում է ընդհանուր ժողովի գումարման եւ օրակարգի մասին բաժնետերերին ծանուցելու կարգը՝ ըստ էության երաշխավորելով ժողովին բոլոր բաժնետերերի մասնակցության հնարավորությունը: Ընդ որում, ժողովի օրակարգը սահմանում է ընկերության խորհուրդը, եւ ժողովն իրավունք չունի փոփոխել օրակարգը, ինչպես նաեւ որոշումներ ընդունել օրակարգում չընդգրկված հարցերի վերաբերյալ:

Նամաձայն օրենքի 77-րդ հոդվածի՝ ընդհանուր ժողովը կարող է բաժնետոմսերի համախմբման հարցը քննարկել, եթե ժողովին ներկա են ընկերության տեղաբաշխված քվեարկող բաժնետոմսերի 50-ից ավելի տոկոսից ավելին համապետ փորապետող բաժնետերերը: Թեեւ բաժնետոմսերի համախմբման մասին որոշման կայացման համար ընդհանուր ժողովից պահանջվում է միայն ժողովին մասնակցող՝ քվեարկող բաժնետոմսերի սեփականատերերի ձայների պարզ մեծամասնությունը, ինչը նշանակում է, որ բաժնետոմսերի համախմբման գործընթացը կարող է տեղի ունենալ ընկերության բաժնետերերի փոքրամասնության կամքով, այնուամենայնիվ, ընդհանուր ժողովի գումարման եւ օրակարգի մասին բաժնետերերին ծանուցելու օրենքով սահմանված կարգը պարենցիալ հնարավորություն է ստեղծում բոլոր բաժնետերերի համար իրենց մասնակցությունն ունենալ բաժնետոմսերի համախմբման որոշման կայացման գործընթացին, այդ գործընթացում ներկայացնել իրենց շահերը, արտահայտել իրենց կամքը:

Օրենքի 68-րդ հոդվածի 11-րդ մասով պահանջվում է ժողովի ընդունած որոշումների մասին տեղեկությունները, ինչպես նաեւ քվեարկության արդյունքները ներկայացնել բոլոր բաժնետերերին օրենքով եւ ընկերության կանոնադրությամբ սահմանված կարգով եւ ժամկետներում՝ այդ որոշումներն ընդունելու պահից՝ 45 օրվա ընթացքում: Նույն հոդվածի 13-րդ մասն ամրագրում է յուրաքանչյուր բաժնետիրոջ՝ ժողովի որոշումը դարական կարգով բողոքարկելու իրավունքը:

Օրենքի 59-րդ հոդվածը մանրամասն կանոնակարգում է հետզմվող բաժնետոմսի շուկայական արժեքի հաշվարկման գործընթացը, սահմանում է շուկայական արժեքի որոշման չափանիշները: Ընդհանուր կանոնի համաձայն՝ շուկայական արժեքը որոշվում է ընկերության խորհրդի որոշմամբ. խորհուրդը կարող է այդ նպատակով օգտվել նաեւ անկախ գնահատողի ծառայություններից:

Վերոթվարկյալ նորմերը հիմնականում թույլ են տալիս կոպորակային բաժնետոմսերի համախմբման գործընթացում հաշվի առնել կոպորակային բաժնետոմսեր ունեցող սեփականատերերի իրավունքներն ու օրինական շահերը՝ պարզաձև իրավա-

բանական ընթացակարգերի եւ որոշումների նկատմամբ դատական վերահսկողության կիրառմամբ:

10. Սահմանադրական դատարանը միաժամանակ հարկ է համարում ընդգծել այն հանգամանքը, որ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի՝ «Ժողովի քվորումը» վերաբերությամբ 77-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ ժողովն իրավասու է (քվորում ունի), եթե ժողովի մասնակիցների գրանցման ավարտի պահին գրանցվել են ընկերության բաժնետերերը (նրանց ներկայացուցիչները), որոնք համարել տիրապետում են ընկերության տեղաբաշխված քվեարկող բաժնետոմսերի 50-ից ավելի տոկոսին: Նաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ օրենքի 68-րդ հոդվածի համաձայն՝ ժողովի կողմից բաժնետոմսերի համախմբման վերաբերյալ որոշման կայացման համար պահանջվում է ժողովին մասնակցող՝ քվեարկող բաժնետոմսերի սեփականատեր բաժնետերերի ձայների պարզ մեծամասնությունը՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ գործնականում հնարավոր է դառնում խնդրո առարկա որոշման կայացումն ընկերության բաժնետերերի գրեթե մեկ քառորդի կողմից: Ավելին, հաշվի առնելով նաեւ, որ օրենքի 77-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ ժողովը չկայանալու դեպքում գումարվող նոր ժողովն իրավասու է, եթե մասնակիցների գրանցման ավարտի պահին գրանցվել են ընկերության բաժնետերերը (նրանց ներկայացուցիչները), որոնք համարել տիրապետում են ընկերության տեղաբաշխված քվեարկող բաժնետոմսերի 30-ից ավելի տոկոսին, ապա գործնականում հնարավոր է դառնում խնդրո առարկա որոշման կայացումը նույնիսկ ընկերության բաժնետերերի 15%-ից քիչ ավելի կողմից, որն էապես թուլացնում է նման որոշման լեգիտիմությունը:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նման ընթացակարգը ոչ միայն չի ապահովում ընկերության բաժնետերերի սեփականության իրավունքին առնչվող որոշումների կայացումը ձայների այնպիսի հարաբերակցությամբ, որը հնարավորություն կտա ապահովել նման որոշումների լեգիտիմության ավելի մեծ աստիճան, այլ նաեւ նման որոշման կայացումը բաժնետերերի փոքրամասնության կողմից ներդաշնակ չէ բաժնետոմսերի համախմբման՝ որպես բաժնետերերի մեծամասնության շահերից բխող գործընթացի էությանն ու փրամաբանությանը: Նաշվի առնելով բաժնետոմսերի համախմբման գործընթացի էությունը, առանձնահատկություններն ու փնտրեսական նշանակությունը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի 68-րդ եւ 77-րդ հոդվածներն ունեն բարեփոխման անհրաժեշտություն՝ այն առումով, որպեսզի հարկապես սեփականության իրավունքին

առնչվող հարցերում ապահովվի որոշման կայացումը բաժնետերերի մեծամասնության կողմից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայասպանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայասպանի Նանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Նայասպանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի 56-րդ հոդվածը սույն որոշման մեջ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում համապատասխանում է Նայասպանի Նանրապետության Սահմանադրությանը:

2. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՆՏ օրենքի 57 եւ 58-րդ հոդվածների սահմանադրականությունը որոշելու մասով գործի վարույթը կարճել:

3. Նայասպանի Նանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՏՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ